

PHỎNG VẤN SÂU

Người phỏng vấn: Nguyễn Thị Văn

Người trả lời: Phạm Hồng Hà

Địa điểm: Xóm 1, thôn Trúc Ly, Võ Ninh, Quảng Ninh, Quảng Bình

NỘI DUNG

H: Ông tên là gì?

Đ: Phạm Hồng Hà.

H: Năm nay ông bao nhiêu tuổi ạ?

Đ: 72 tuổi.

H: Thế hiện nay ông đang sống ở đây cùng với ai?

Đ: Có mấy đứa con mới đi làm về đó, ở trong Nam vừa mới ra, sinh đẻ hấn ra, còn bình thường có 2 ông/bà ở nhà thôi.

H: Ông được mấy người con?

Đ: 5 người.

H: Mọi người lớn hết cả rồi, đi làm ăn xa?

Đ: Họ cho chế độ ưu tiên đi học, đi bộ đội, đi làm xa cả. Chờ (giờ) 2 bố mẹ ở nhà thôi.

H: Thế bà năm nay bao nhiêu tuổi ạ?

Đ: 70 tuổi.

H: Thế thì 2 ông/bà ở nhà thì sống bằng nguồn nào?

Đ: Được ổn định 2,4 sào ruộng, còn màu thì không nói, lăn lộn cũng đủ sống với cho con đi học.

H: Màu thì được mấy sào?

Đ: 2 sào nữa.

H: Thế là gần 5 sào?

Đ: Gần 5 sào ruộng nương với nhà ở đây nữa.

H: Ông năm nay cũng cao tuổi với lại ở đây từ trước ấy, ông có biết được thôn Trúc Ly này rồi xóm này được hình thành như thế nào không? Lịch sử như thế nào không?

Đ: Từ ngày xưa ý coi như là gạo chợ nước sông. Thôn ni chỉ có 5 ông thôi. Sau khi thành lập, gạo chợ nước sông, làm nghề chài lưới, đánh ăn giữa sông thôi. Sau khi cải cách ruộng đất thì họ chia ruộng. Trước ông tôi ở ngoài mặt đường tê này. Năm ông thành lập ở đây, thôn Trúc Ly đến nay có khoảng 560 hộ.

H: Bao nhiêu nhân khẩu ạ?

Đ: Nhân khẩu thì tôi không nắm được.

H: Trước đây thì chỉ có gạo chợ nước sông thôi, sau cải cách ruộng đất thì được chia ruộng, tất cả mọi người thôn Trúc Ly đều như thế à, hay là chỉ có 1 xóm mình thôi.

Đ: Cả thôn Trúc Ly đều như rứa hết. Vì hiện nay nằm ở nhánh sông Nhật Lệ trước đường đây này. Cái nhà này trước là cái nhà của ông tôi này, chờ họ đưa lại cho con cái, cháu chắt làm cái nhà 2 tầng đây này. Coi như rứa là ở Trúc Ly gạo chợ nước sông hết, sau cải cách ruộng đất rồi chia ruộng. Ruộng đổ đất cả, tôi đi bộ đội vợ tôi ở nhà đổ đất. Bữa họ bán lại 50 nghìn đổ lên đó. Hàng năm nước lụt lên tới ni.

H: Năm nào ạ?

Đ: Bão số 10 năm 1970, 1971 gì đó.

H: Thế cơn bão số 10 năm vừa rồi nó ngập đến đâu?

Đ: Bão số 10 vừa rồi chỉ mưa thôi chứ không lụt. Coi như năm to nhất bão lụt lên tới ni.

H: Nhà mình làm cái trạn trên này?

Đ: Làm trên này, khi lụt có thang trèo lên.

H-Đ:.....(đang chụp ảnh hiện trường lụt)

H: Thế ông có nghe nói thôn mình lịch sử hình thành từ bao giờ không ạ? Đến sau cải cách thì chia ruộng, nhưng mà người dân đã tồn tại ở đây bao nhiêu năm rồi?

Đ: Tôi sinh ông bố tôi nói có từ năm 1946, thời Pháp qua ông tôi đã ở đây rồi.

H: Ông có nghe nói cái thôn này hình thành được bao nhiêu năm rồi không ạ?

Đ: Cái đấy tôi cũng không biết vì tổ tiên nhà tôi là họ Phạm, di cư từ ngoài Bắc vào đây, để ra các con thì người đi Bắc, người đi Nam, người đi Lào, người đi Campuchia rứa đó. Bác tôi cũng đi Thái Lan, nạn đói năm 1945 đó.

H: Từ ngày xưa lúc còn nhỏ ông đã thấy mọi người ở đây đi làm nghề chài lưới rồi. Hồi ông còn bé thì bố của ông có làm chài lưới không?

Đ: Làm chài lưới.

H: Ông hồi trẻ ông có làm chài lưới không?

Đ: Tôi lớn lên 1 cái vào thiếu niên xong đi dạy học thoát nạn mù chữ đấy.

H: Tức là ông không chài lưới, thế từ ngày xưa ông có làm ruộng không?

Đ: Có, họ chia cho làm ruộng.

H: Ngày xưa lúc ông còn nhỏ, dân ở đây có nhiều như bây giờ không?

Đ: Không. Trước đây đường xá lộn lộn, con phà 2 làm ra ngoài nó, còn đây là con phà 1. Sau khi làm Phà 2 thì Chính Phủ và Đảng đập đường ra ngoài nó, để cho xe chạy ra ngoài nó cái ni bán trác cũng được.

H: Cháu muốn hỏi ông là sau cải cách ruộng đất thì chia ruộng, vậy ruộng nhà mình đang ở đâu?

Đ: Ruộng nhà miêng đồn điền đổi thửa ở sau vườn đây, còn một thửa ở bên làng, bên làng Hàm Ninh.

H: Tại sao mình ở đây mà lại có ruộng bên tận làng Hàm Ninh?

Đ: Làng Hàm Ninh trước đây là có 46 ha đưa cho Võ Ninh, Võ Ninh dồn lại thôn Trúc Ly, cho nên chia 2 cánh đồng.

H: Như vậy chỉ có Trúc Ly là có ruộng bên Hàm Ninh thôi, còn các thôn khác là không?

Đ: Các thôn khác làm trong Võ Xá, Võ Ninh đó. Trong đó họ chia trong nó, làm trong nó, chỉ có Trúc Ly có ruộng bên Hàm Ninh thôi.

H: Vì sao Trúc Ly phải đi làm ruộng xa?

Đ: Vì Trúc Ly ở đây là hấn cạnh sông gần bên Hàm Ninh nó nên ở đây cứ chèo thuyền qua làm. Trước đây chưa có đê Hàm Ninh nên cứ chèo thuyền qua làm cho Đảng Ủy địa phương họ dồn thế cho dễ.

H: Thế ruộng bên này tốt hơn hay ruộng bên Hàm Ninh tốt hơn ạ?

Đ: Có con đê ở trên Rào Chù họ bắt cái nước ở trên đó về, cho nên dân làm 2 vụ.

H: Thế bây giờ có làm được 2 vụ không?

Đ: Làm được 2 vụ.

H: Thế bây giờ nhà mình có ruộng bên đấy không?

Đ: Có. 1,2 sào.

H: Thế ai đi làm bên đấy.

Đ: Giao cho con hấn làm, tiền mình bỏ ra thuê họ làm.

H: Nhưng mà con của ông đi hết rồi còn gì?

Đ: Con đi hết rồi nhưng mà còn con dâu, hấn ở xung quanh đây, với lại nhờ bà con. Ví dụ như họ cày, họ bừa mình thuê hết, mình chỉ ra lấy thóc về thôi, làm không lại mô, làm ít thôi.

H: Mình chỉ đầu tư thôi, còn thuê họ làm hết, lấy thóc ăn thôi?

Đ: Khi nào mà thu hoạch xong là thuê người họ đưa về.

H: Thế nhà ai cũng có ruộng bên Hàm Ninh?

Đ: Có nhà không có, khi mà dồn điền đổi thửa là cán bộ có nhà 7 sào nó lấy cả 7 luôn, còn dân thì lấy bên kia.

H: Lúc đấy mình có thắc mắc là vì sao cán bộ được lấy ở đây mà dân phải đi xa như thế không?

Đ: Dân họ không lấy ở đây vì chuột nhiều, ở trong ni chuột nhiều, cho nên họ sợ họ không dám nhận ở đây. Cán bộ phải đảm nhiệm nhận ở đây.

H: Cháu muốn hỏi ông là hàng năm bão, lũ nó ảnh hưởng như thế nào đến ruộng ở đây và ruộng ở bên Hàm Ninh?

Đ: Ruộng ở đây với bên Hàm Ninh khi mà lụt vào thì coi như hoa màu với lúa ở bên ảnh hưởng như nhau.

H: Thế nước mặn nó vào thì ruộng bên nào bị ảnh hưởng nhiều hơn?

Đ: Nước mặn thì ở thôn ni có cái cống bên ngoài rồi, nước tràn vào thì họ đóng cống lại.

H: Thế bên Hàm Ninh thì có bị nước mặn nó vào không?

Đ: Không.

H: Nếu mà làm ruộng ở trong làng này thì có phải đi xa không hả ông?

Đ: Ở thôn thì ngay sau nương này thôi.

H: Thế ở bên kia là đi qua con sông này thôi?

Đ: Đi qua con sông.

H: Thế khoảng mấy km?

Đ: Khoảng 2km.

H: Thời vụ thì theo lịch của tập thể, ví dụ ruộng bên kia có theo hiệu lệnh của bên này không?

Đ: Có chứ, vì bên kia 46 ha nớ khi mà gieo là toàn bộ xuống gieo, xong thì cho mấy về bên ni gieo.

H: Ông nói năm 1946 là bắt đầu chia ruộng, lúc đó vừa làm ruộng vừa làm chài lưới hay bỏ luôn chài lưới?

Đ: Làm chài lưới là nghề phụ, nghề phụ để thêm thu nhập. Bữa ni có nhà họ vẫn duy trì.

H: Thế theo quan sát của ông, thôn mình chịu ảnh hưởng của bão, lũ với cái nước mặn nó vào như thế nào so với 10 năm trước?

Đ: Giờ mà bão, lụt nó vào thì nói chung nông nghiệp với hoa màu là mất trắng. Ở thôn Trúc Ly nghề nghiệp là họ đi xa nhiều.

H: So với 10 năm trước thì ngày xưa nó thế nào, bây giờ nó thế nào? Cháu muốn nói là mức độ ảnh hưởng của bão, lũ, của nước mặn nó vào ấy, thì bây giờ so với 10 năm trước là như thế nào?

Đ: Trước đây là 100% thì bây giờ còn 50%, vì bây giờ họ làm kiên cố hơn nên thiệt hại 50% thôi.

H: Nhưng bữa ni bão, lũ có nhiều hơn trước không?

Đ: Nhiều chứ.

H: Bữa ni là nhiều hơn, bão lớn hơn, nhưng mức độ ảnh hưởng thì ông lại cho rằng bây giờ ảnh hưởng ít hơn ngày xưa?

Đ: Bão là năm ni lớn hơn, nhưng nước sông không dâng mấy, chứ mấy năm trước là nước nó dâng từng này.

H: Có lẽ trong diễn đạt ông chưa hiểu, có nghĩa là cũng là bão lũ, nhưng 10 năm trước bão, lũ có nhiều và có to như bây giờ không và mức độ ảnh hưởng đến các gia đình ở đây như thế nào?

Đ: Mấy năm trước là lụt to hơn, năm ni có cái đặc biệt là bão to nhất. Cho nên năm ni bão, thiệt hại nhà cũng bay.

H: Thế còn nước mặn nó vào thì ngày xưa nó có vào không hay bây giờ nó mới vào?

Đ: Cách đây 10 năm nếu cái cống ở phía ngoài kia mà người ta không hàn kỹ là nước mặn hấn vào, ảnh hưởng ruộng 50%, hấn chết.

H: Thế còn bây giờ?

Đ: Bây giờ thì họ đóng cửa với đắp đê chắc chắn lắm.

H: Thế tức là bây giờ nước mặn không vào nữa hay vẫn vào?

Đ: (Bà trả lời) vẫn vào o ạ, khi mô mà lụt là nước nó dâng lên, cống họ đóng nhưng nó vẫn rỉ ở dưới đó, rỉ dưới hấn vô là nước mặn nằm ở dưới, nước ngọt nằm ở trên là ảnh hưởng đến ruộng đất đó.

H: Nước mặn nó vào thì nó ảnh hưởng đến ruộng đất như thế nào?

Đ: Mình cây cấy bị ảnh hưởng.

H: Ngày xưa nước mặn nó vào ít hơn?

Đ: Ngày xưa hẳn vào ít.

H: Ít là do cái cống hay do cái gì?

Đ: Do có cái cống, không có cái cống là họ xả ra nhanh. Bữa ni cống họ đóng lại với 2-3 huyện. Xã Võ Ninh riêng cái thôn này làm ruộng bên nó, xã Hàm Ninh họ không cho xả nước ra, nước mặn hẳn rỉ vô tràn lên ruộng thì bị nước mặn. Hẳn nhiễm mặn rồi lúa nó chết hết. Gieo xong với cấy xong là hẳn rụi rụi đi hết. Cái thôn ni là vất vả, phụ thuộc tề. Xã kia họ cho xả thì mới được.

H: Thế ông có thể đánh giá cho cháu biết là mức độ thiệt hại do bão, lũ hay là nước mặn đến bản thân gia đình mình với địa phương ở đây, cụ thể ở cái xóm này, cái thôn này thì là nó như thế nào? Ví dụ đất đai bị ảnh hưởng như thế nào? Hoặc là trồng trọt bị ảnh hưởng như thế nào?

Đ: Coi như bão, lụt thì về hoa màu coi như là thiệt hại 100%, vì nước hẳn ú ở trong nó 100%. Còn bão, lụt thì coi như 95% là bay nhà đó. Nhà 2 tầng đó là trên nóc nhà cũng bay hết.

H: Các cái mái nhà bị tốc hết?

Đ: Bị tốc hết, nhà tôi coi như chống chọi liên tục đó.

H: Đất thì như bác gái lúc nãy có nói nước mặn nó vào thì mình trồng cây lúa bị chết, còn bão nó vào thì ảnh hưởng đến các gia đình, có thể bị bay ngói, có thể bị tốc mái, rồi ở xóm mình có nhà nào bị đổ không?

Đ: Không đổ nhưng mà tốc mái. Họ lấy đồ giam tạm trên mái nhưng cũng không có ăn thua chi.

H: Còn về chăn nuôi thì gặp những khó khăn như thế nào?

Đ: Chăn nuôi thì trâu bò họ phải qua bên tề họ gửi.

H: Nếu mà không gửi được thì sao?

Đ: Hẳn trôi ra biển. Nhà nào không có thuyền đưa sang gửi thì bị trôi. Nhà nào nuôi con lợn qua tháng 9 phải lo bán, rẻ đất thì cũng bán chứ lụt không ai cầm.

H: Lụt thì bán không được?

Đ: Bán thì rẻ nữa, thương lái hẳn mua rẻ.

H: Thế ngoài đất đai, cây cối, vật nuôi bị ảnh hưởng ra còn các hoạt động khác của người dân bị ảnh hưởng như thế nào khi bão lụt như thế?

Đ: Nói chung khi bão, lụt ảnh hưởng người dân rất vất vả. Nói chung khi bão lụt nó vào thì cả nhà mọi người phải trèo lên đây (gác) đồ ăn, đồ uống cũng đưa lên đây, nếu 1-2 ngày thì còn đỡ chứ cả tuần thì ngồi trên đó mà chết đói, nhà nào biết nào đấy.

H: Thế nếu đưa lên trên đó thì có nấu được không bác?

Đ: Không, mì tôm đem lên đó ăn sống. Nói chung nước lũ lên là nhà nào lo nhà đấy rứa.

H: Thế ở đây ông có nhớ được các kinh nghiệm dân gian mà các cụ truyền lại về việc nhìn các hiện tượng thiên nhiên như thế nào thì biết được là sắp có bão, sắp có lụt không ạ? Ông có nhớ được những kinh nghiệm đấy không?

Đ: Nói với o này, con có kinh đó, hấn mà nhiều là bão to nó. Họ bỏ đấy, cá kinh nhiều là nước lớn. Con ké ké trên rú đó, hấn về nhiều là bão to. Tầm tháng này mà nhìn lá tre xanh thì vẫn còn bão, lá tre vàng mới hết bão. "Hết lá tre là de hạt giống". Bao giờ nó rụng hết thì mình mới yên tâm để ương hạt.

H: Ông có nhớ câu nào nữa không ạ?

Đ: Không.

H: Bà còn nhớ câu nào liên quan đến bão, lụt nữa không?

Đ: Lụt tôi nghe người ta nói cây cỏ ống ngoài đường, mình rời thấy mấy ngấn là có bằng đấy lụt đó.

H: Có hiện tượng thiên gì nữa báo trước là sẽ có bão không ạ?

Đ: Họ kêu con cá ngạnh nhiều là rét.

H: Còn gì nữa ạ?

Đ: Nếu như hết lụt bão là cỏ lau nó mọc lên, có hoa là hết lụt, hết bão. Con chim hét về là hết lụt, hết bão, lúc ấy nông dân mới làm đấy.

H: Vâng, thế còn gì nữa không ạ?

Đ: Không, cũng hết rồi đấy ạ. Con cá bóng mũ mà trên đầu hấn có sạn to là lụt.

H: Thế thì những kinh nghiệm dân gian của các cụ truyền lại ý thì ông bà thấy có đúng không nếu như bây giờ áp dụng vào thực tế?

Đ: Đúng đó. Năm nay cá kinh nhiều, cũng nhiều bão thiệt, bão to.

H: Thế thì người dân có căn cứ và đây để tránh được lụt bão không?

Đ: Tránh thì không tránh được, bão nó không chừa ai o à, biết thì nó đỡ hơn.

H: Mình biết là sẽ có bão to thì mình phải chuẩn bị những gì để ứng phó với nó?

Đ: Phải cột nhà cửa, rồi chuyển đồ lên trên đấy rứa, chuyển gạo thóc lên trên gác, còn áo quần thì đùm vào giấy bong bỏ lên trên đó khỏi ướt. Dân đây đến mùa mưa cực lắm o ơi.

H: Nhà mình không được gọi là nhà cứng à?

Đ: Nhà ni cứng mô nữa, nhà cứng phải đổ bê tông.

H: Thế ông đã bao giờ phải đến nhà cứng chưa?

Đ: Đi 2 lần rồi đó.

H: Những nhà có nhà cứng có phải bà con họ hàng gì không hay chỉ là hàng xóm thôi?

Đ: Họ hàng có, trong xóm cũng có, nhà ai cứng là họ tới đó.

H: Bà đi tránh bão 2 lần thì mỗi lần mấy ngày?

Đ: Hết bão là về.

H: Hết bão là mấy ngày?

Đ: Hết lúc nào là về lúc đấy, hết 10 giờ sang thì về 10 giờ sang, hết 12 giờ chưa thì về 12 giờ chưa.

H: Thế mà đi mấy ngày thì mình ăn ở đâu, mình ăn luôn ở đấy à?

Đ: Mấy nhà gần đây ni, họ nấu cho mình ăn luôn ở đấy à.

H: Nếu không to đến mức đi trú nhà khác thì mình cứ ở đây?

Đ: Mấy năm 1979 lụt lên tê này, tôi vẫn đi vì không có bão.

H: À mình chỉ đi khi nào có bão thôi?

Đ: Vâng.

H: Thế nhà mình có thuyền không?

Đ: Dạ không.

H: Nếu mà nó lụt lên tận đây, không có thuyền thì ông bà làm thế nào?

Đ: Cứ ngồi ở trên đấy thôi.

H: Thế thì bao lâu nước nó rút đi?

Đ: Khoảng 5-7 ngày. Nếu mưa to nữa thì đỡ ngói mà ra.

H: Nếu đỡ ngói mà không có thuyền thì sao?

Đ: Thì cứ ngồi trên đó kêu cứu, không có ai giúp là xong đấy.

H: Nếu mà tình trạng như thế thì phải có người cứu chứ?

Đ: Lúc đó nó thì nói chung mô lo nhà ấy.

H: Thế ở trong thôn xóm không có cái lực lượng đi ứng cứu như thế à?

Đ: Có chứ, nhưng quá đông nên nó. Nước nó chảy có đi được mô.

H: Bình thường không bão thì mình không cần đi trú ở nhà khác? Mà mình sẽ ở nhà mình chờ đợi đến khi nước nói rút thì mình mới xuống. Theo kinh nghiệm của nhà mình thì mình phải chuẩn bị những gì, nếu quy ra tiền thì phải bao nhiêu tiền?

Đ: Chuẩn bị 5-7 trăm, 1 triệu rưỡi.

H: 1 triệu có đủ không?

Đ: Đủ không đủ chứ làm sao bây giờ, có khi ngồi trên đấy không có mì ăn cứ ngồi rứa (cười).

H: Thế tiền đấy mình có phải đi vay mượn không?

Đ: Có thì nó chứ không phải đi vay chứ o.

H: Thế ông bà có bao giờ đi vay không?

Đ: Không đi vay thì lấy gì mà ăn o, vay trước trả sau rứa.

H: Vay ở đây thì có phải trả lãi không?

Đ: Không phải trả lãi, vay thôn xóm. Vay đến khi nào đi làm có tiền thì mình lại trả.

H: Thế có đi vay ở ngoài quán không, ví dụ lấy mắm muối, mì tôm sau đó thì trả sau không?

Đ: Có ký nợ, lụt xong thì nuôi con heo, con bò, con gà gì đó rồi trả.

H: Cháu muốn hỏi những gia đình có ông bà già hoặc là phụ nữ neo đơn hoặc có trẻ em ấy, thì những lúc lụt bão như thế có lực lượng nào đến hỗ trợ không?

Đ: Lực lượng cảnh sát, công an chạy thuyền tới ủng hộ. Họ chạy 1 vòng rứa.

H: Có không ạ?

Đ: Không.

H: Thế chủ yếu các nhà tự lực cánh sinh, ông chả bảo là có cảnh sát, công an còn gì?

Đ: Đó là họ chạy cấp cứu trên sông này chứ.

H: Thế lực lượng cảnh sát bên trong nó không vào hỗ trợ nhưng ở trong xã mình có lực lượng mà có thể giúp đỡ được dân không?

Đ: Lụt mà họ đến từng nhà thế có mà chết à?

H: Không, nhưng mà phải có lực lượng giúp như thanh niên xung kích gì đó chứ?

Đ: Họ phải ở nhà ứng cứu nhà họ chứ.

H: Bây giờ người ta dự báo thời tiết cũng rất là nhiều? Ví dụ có một cơn bão chuẩn bị vào thì ở xã người ta đã thông tin cho người dân như thế nào?

Đ: Trước đây không có loa đài thôn trường họ đi thông báo, nhưng bữa ni có loa đài thì nói chung ai chuẩn bị nấy.

H: Ở thôn, ở xã người ta phát loa, người ta thông báo nguy cơ bão vào là các nhà tự chuẩn bị, thế họ báo trước như thế bao nhiêu ngày ạ?

Đ: 1-2 ngày, bão đi đến chỗ mô rứa. Bữa ni có ti vi này o tề, miềng theo dõi.

H: Thế ngoài việc nghe thời tiết hoặc nghe thông báo qua loa thì các nhà còn tự lo những cái gì? Chẳng hạn như vào thời điểm nào, tháng mấy thì mình nghĩ có bão tới để mình lo chuẩn bị các thứ.

Đ: Tháng 9, tháng 10 âm lịch/

H: Tức là vừa tháng trước đây ạ, bây giờ đang là tháng 10 đây này?

Đ: Cỡ 20 tháng 9 là lụt, âm lịch đó, lụt đến 3 tháng 10. "*Ông tha, bà chẳng tha – Bà cho cái kỳ mừng 3 tháng 10*". Cái thôn này vẫn chuẩn bị đó, vào trước tháng 9 là mình đã chuẩn bị rồi.

H: Ví dụ như lúc này ông nó, nếu có nuôi lợn thì cũng phải bán trước tháng 9, rồi lúa thóc có gặt về trước tháng 9 không ạ?

Đ: Nếu mà nó chín thì mình gặt, nếu mà còn xanh thì mất 100%.

H: Đối với gà vịt thì như thế nào?

Đ: Gà vịt thì đan cái lồng treo lên cao đó. Nhiều khi lụt nước ở trên dồn về, dưới dồn lên, coi như cũng mất. Mấy năm trâu bò ở trên trường sơn cũng chết, trôi về tận đây.

H: Thế ở thôn mình các nhà có nuôi trâu, bò nhiều không ạ?

Đ: Ở đây không nuôi, hay lụt lội quá họ không nuôi. Ở ngoài tê này họ nuôi. Cả đội ni có con trâu mô.

H: Ông bà có nuôi không?

Đ: Đang kêu đó.

H: Thế con này không phải bán trước tháng 9 ạ?

Đ: Con ni mới mua, sau lụt mới mua về.

H: Đối với những người đi làm thủy sản, hải sản thì người ta có kiêng cử gì về lụt bão không ạ?

Đ: Hộ không kiêng, nhưng những nhà mà có khả năng thì họ mua lưới rào lại không cá trôi hết khỏi hồ luôn.

H: Thế những nhà có thuyền như này này, thì họ làm thế nào để giữ được thuyền, nhờ bão to nó trôi đi mất thì làm sao?

Đ: Thuyền thì nếu bão to họ đưa vô trong nhà, để giữa sân đây này.

H: Thế nhà mình là không có thuyền?

Đ: Không.

H: Thế những lúc không bão mà nước nó ngập lên thì ông bà muốn đi đâu thì có phải nhờ thuyền của nhà ai không?

Đ: Không. Ngồi trong nhà đó, ngồi kêu con cái nó đi qua thăm bố mẹ cho bát nước, bát cơm, hấn bôi tời, rửa đó.

H: Thế mỗi một lần lụt bão nó đi qua như thế thì người dân có bị ảnh hưởng về sức khỏe không ạ?

Đ: Có chứ.

H: Như thế nào ạ?

Đ: Đau ốm, có người bị sốt, cảm cúm, dịch tả rửa.

H: Còn gì nữa ạ?

Đ: Kể với o hết rồi đó (cười).

H: Xã thì chủ yếu thông tin trên loa thổi, thế thì sau bão lụt cứu trợ như thế nào ạ? Xã người ta có chính sách hỗ trợ những hộ dân bị ảnh hưởng của bão, lụt không?

Đ: Mỗi hộ được 6 gói mì tôm, với 1 cân gạo. Trên thì nó được hỗ trợ nhiều, ủng hộ nhiều nhưng về đến đây chỉ được có 6 gói mì tôm rửa.

H: Lâu chưa ạ?

Đ: Mới đây thôi, tháng trước, bão xong đó.

H: Tất cả các hộ đều được?

Đ: Tất cả các hộ.

H: Thí dụ như là hộ mà bị nhiều cũng bị bằng hộ bị ít.

Đ: Hộ chia bằng hết.

H: Thế những hộ không bị ngập, ở trên cao, ở thôn trong không bị mấy đúng không ạ?

Đ: Ở trong đó lại được nhiều hơn.

H: Tại sao lại được nhiều hơn?

Đ: Thẳng đường quốc lộ, ở gần đường quốc lộ, trong ni xe không vào được.

H: Thế cháu tưởng hỗ trợ thì phải đưa về xã, rồi xã phân phát cho dân chứ?

Đ: Xã phân phát đó, nhưng mà đưa về đến xã thì xã nằm trong đường quốc lộ. Đây thôn Trúc Ly nằm ngoài ni, cho nên về tập tập trung trong đó, phân phát hết ngoài kia. Xã họ chia thế nào không biết.

H: Đấy là nguồn của nhà nước hay ai tài trợ?

Đ: Cái công ty chi đó, họ đưa về xã Võ Ninh.

H: Thế ở đây người ta có hỗ trợ kịp thời không? Ví dụ vừa bão xong thì dân bắt đầu đói thì người ta có hỗ trợ kịp thời đến không ạ?

Đ: Không, qua từng nấc ni này, về xã, xã nghiên cứu, về thôn, thôn nghiên cứu nó, xong mới chia được. Ở đây họ cũng phân nản thế này o này, trên ti vi nói hỗ trợ tiền tỉ, nhưng về dân thì mỗi hộ được có 6 gói mì tôm với 1 cân gạo, thất thoát ở mô.

H: Dân nhận những cũng thắc mắc, nhưng cũng không biết chính xác là bao nhiêu phải không ạ?

Đ: Vâng.

H: Thế ở vì cái thiên nhiên nó như thế, nên người ta có huy động người dân tham gia phòng chống bão, lụt không ạ? Ví dụ trước bão thì phải chặt hết cây cối hoặc làm các hoạt động phòng chống... Thế thì ở xã người ta có phát động cho toàn dân hay không? Ví dụ như trong Hội Cựu chiến binh thì tham gia những cái gì?

Đ: Xong bão lụt tôi thấy có phụ nữ đi làm đường, làm vệ sinh ở đường thôn. Hội Cựu chiến binh không nghe nói làm chi.

H: Thế còn Hội Nông dân?

Đ: Nông dân, thanh niên, phụ nữ làm thôi.

H: Theo ông bà, để người dân ứng phó tốt với lũ, lụt như thế thì chính quyền cần hỗ trợ những gì?

Đ: Thứ nhất là cây giống, ở đây giống là phải mua, 1 yển là 2 trăm mấy rồi. Nhà nước khi mà mất mùa đó thì phải hỗ trợ bao nhiêu % giống đấy cho người dân.

H: Theo ông bà, việc hỗ trợ thông tin cho người dân có cần thiết không? Ví dụ bây giờ người ta có thể cung cấp thông tin chính xác về tình hình bão, lũ, lụt cho người dân, thì theo ông những điều đó có cần thiết không?

Đ: Bữa ni thông tin nó cũng không như trước đây. Bữa ni mà nghe nói lụt, bão thì trong nhà phải có 1 cai ti vi hoặc là mua một cái đài để theo dõi.

H: Nếu mà ví dụ có một cái thông tin nó chính xác hơn thì theo ông, bà như thế có hợp lý không? Người dân có mong muốn 1 cái thông tin chính xác không, để mà mình có thể phòng tránh trước hoặc dự báo lũ, thì cái thông tin như thế người dân có cần không?

Đ: Cần chớ. Thông tin của huyện với tỉnh nói về phòng chống bão thì người dân mô cũng chuẩn bị. Vì đây gần sông nên họ chuẩn bị trước hết. Họ chuẩn bị trước 10-15 ngày. Nhà nào cao thì người ta đến để nhờ quần áo ở đó.

H: Những kinh nghiệm như ông, bà vừa nói thì các ông, bà có truyền lại cho con cháu không? Những kinh nghiệm như bỏ đậy mà thấy cá kinh nhiều là biết là có bão hoặc là lá tre còn xanh thì có bão hoặc là cỏ ồng mấy ngấn... thì những kiến thức đó ông, bà có truyền lại cho con cháu mình không?

Đ: Có chớ.

H: Truyền thì cứ truyền miệng thôi, hay có ghi chép bằng văn bản không?

Đ: Tôi cũng nghe ông bà nói “Đi mô đi nấy cũng về - Mừng 5 tháng 9 chớ hề bão rơi” “Tháng 9 là nhịn đi đường”. Minh có đi đâu thì cũng không nên đi vì ra ngoài đường nguy hiểm đó.

H: Thế Hội Người cao tuổi có bao giờ chia sẻ với nhau những kinh nghiệm đấy không, gặp nhau trong Hội Cựu chiến binh, Hội Người cao tuổi thì có bao giờ nói về những kinh nghiệm không?

Đ: Hội Cựu chiến binh, Hội Người cao tuổi họ truyền cho con thôi, không có chủ đề này trong cuộc họp.

H: Thế ông, bà có nghĩ các con của ông, bà có nắm được các kiến thức này không?

Đ: Có chớ, hàng ngày vẫn nói cho các con cái rứa.

H: Nhưng mà các con nó có làm theo không? Ví dụ như thấy cây lau nở hoa, chim hét về là hết lụt, cá bống mũ trên đầu có sạn là biết lụt to... những thứ đó các con nó có nghe không, hay nó bảo ông bà cứ nói thế, bữa nay phải theo ti vi?

Đ: Không, những nội dung đó con cái phải theo.

H: Vâng, cảm ơn ông bà nhé.

KẾT THÚC PHÒNG VẤN!